

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Joannis Reuchlin Phorcensis LL. doctoris celebratissimi
Sergius uel capitis caput**

Simler, Georg

Tubingae, 1513

Actvs tertivs

[urn:nbn:de:bsz:31-270887](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-270887)

Honustus
Oneratus

Abeo domum, Epilogus orationis Pharisum nostrum conuicit, Nam se uictum ex animo fatetur dictis pessimis, quibus fanatici fatui potius priusquam oraculis prophetis fatidicis retunditur, Honustus pro oneratus, poetæ namque confundunt, Oneratus quocumque onere pressus Honustus uero cui pondus honori est, Seruius li. i. xeni. Nunc Heluo, confirmat disputationem suam ampliore presidio Lixa, officium partem in Heluonem, aduersus hominem cum quo pugnis facilius, quam argumentis contenditur. Esset in rem. quantum ad rem pertineat amplius. Cauillatorium os dicax. uerborum futilium, calumniatorium, scurrile, Contra linguaces protrita circumfertur sententia, Plures lingua necat quam gladius. Cui uersus ille græcus subscribit, ἡ γλώσσα πάλαιος ἐστὶν ἀλεθρον ἢ γοῶν, lingua multos egit in perniciem, Sequar uirum, si mutiat pugnos edet, hæc cena parari debet stolidis, Plautino uero Sofise non placet estare ubi apponuntur pugni.

ACTVS TERTIVS
BUTTVBATTA SALAX. LIXA.
ARISTOPHORVS.

BVT. Dii uos edones combibones comici
Perdant omnes. LIX. heus, te uolo, BVT. quid lixa uis?
LIX. Dii ut te perire in rem uelint uel non bonam
BVT. in rem malam uis dicere? LIX. immo pessimam.

Catastro
phe

In Comœdia solet esse catastrophe. i. conuersio ad iocundos exitus, patefacta cunctis cognitione rerum, In hoc itaque actu tertio ad rem totam itur, & quæ reliqua sunt explicatur, Voluit enim pellere in labro æneo ut satifaceret istis cruciferis histrionibus, prodit igitur merce sua elota Buttubatta, & ut ludiones complices ad osculandum inuiter, egregias coccinnat sycophancias, moxque lufos re patefacta ad execrationem incitat maledicentissimam. Dii uos edones. secum Buttubatta, dii uos edones. i. uoraces, gulofos, edaces, græce phagones ab edacitate. Combibones. a bibendi consuetudine. Perdant omnes. antiqua orthographia. Quid lixa uis. Teren. quid uis faciam, uerbum faciam adiecit, Plautus in aulularia, quid uis tibi. Dii ut te perire in rem uelint, Plautinus iocus salitus & festiuus.

Edones
Phagones

BVT. Melius meatim te ominari peruelim.
Tu quod tuli uide, tene, consydera
Num bellule aclepide nitet post balneum

ACTVS TERTIVS LVII

Næ ego miser, quem oporteat tam uilibus
 Mancipiis gestare morem & pendulis
 Suspensili turbæ raponum, immo furum
 Tibi in manu est, a gedum colendum præbeas
 Iam circulatim exosculentur hoc sacrum.

Meatim. meo more, sicut tuatim tuo more, aduerbia sunt a pro-
 nominibus nata, Donato auctore Sergioq; Prisci. scribit hæc aduerbia
 personas dumtaxat significare li. viii. & xi. Ominari. diuinare & au-
 gurari, Inde omen & ominalis et ominosus. Pythagoræos legimus non
 solū deorū uoces obseruasse, sed etiā hoīm, quæ uocant omina, & omi-
 nare dicebāt antiqui uoce actiua. Tu uide. monstrat caluariā. Tuli,
 pro attuli, aphæresis. Vide. oculis. Tene. manibus, Consydera
 conspice. Num bellule. pulchre. scite. mūditer. Ac lepide. nitide, lu-
 cide. Post balneum. latine & proprie dicit balneū qd priuatū est. Nā
 balneas genere muliebri cum dicimus, thermas significam⁹, auctor M.
 Varro, sed non adamussim. M. em̄ Cicero de oratore li. ii. priuatū M.
 Brutibalneum genere sc̄e mino balneas uocat. Cicero uel Cornificius
 li. iiii. Nam ut forte hic in balneas uenit, & in exornatione quā notatio
 nem uocamus, Poeta satyricus, & crudū pauonē in balnea portas, Vi-
 pian⁹ li. digestorū quinquagesimo balneū publicū dixit, quasi balneū
 & priuatū publicumq; significaret promiskue, a græco βαλάνειον deri-
 uamus, q; anxietatem ex animo pellat, Augusti. li. ix. confessionū. No-
 stria propter balinium dicere deberent, sed syncopatim balneū enūci-
 ant. Næ ego miser. Næ pro ualde Cicero, nē illi & hoc meli⁹. Plauto
 familiarissima particula, Tu uide Donatū in prologo Andriæ. Tam
 uilibus mancipiis. Indignatur morem tam uilibus gerere ludionibus,
 per hoc desyderiū exquirendi de caluariā incurit, ut ludat festiuer aui-
 dos cognoscendī. Suspensili. ambigua, sollicitæ, & hæsitanti. Turbæ
 raponum, raptorum, rapinatorum. Antiquitas dixit rapones pro ra-
 poribus, Immo furum correctio color, græce ἐπαρρησιος Cicero seu
 Virgilius libro quarto. Diuus Hieronymus Ciceronis hoc opus esse
 confirmat. Fabius & Plutarchus refragantur, & plærq; rationes satis
 strenuæ, Tibi in manu est. uoluntari atq; inuicem præberi caluariam
 accipimus. Colendum. uenerandum. Circulatim. uiritim ad circu-
 lum orbiculariter, a circo & circulo aduerbialis dictio.

Ominor
 Omen

Balneum
 Thermæ
 Balneæ

Circula
 tim

ARI. Demortui lenonis esse cranium
 Videtur execrabile, ad furcas age
 Vbi repperisti hanc mortuam caluariam.

BVT. In craniario inter ossa putrida
Vbi cubant tam diuites quam pauperes
Caput omnium mortalium dignissimum.

Aristophorus Supplicationi decretæ non consentit, ex fœditate caluariam defugitās & detestans. Demortui lenonis cranium. *κρανειον* græcica uox, latini caluariam nuncupant, paulo superius Catapocia fieri docuimus ex caluaria inuento Artemonis ex quibus si quis aquā propinet fontana m comicialibus morbis mederi. Videto apud Pliniū uolumine duodeuigesimo ca. i. de portentis ex calua pro remediis innotentibus excogitatis. Videtur execrabile, dirum, abominabile, pollutum ac pestilens. Ad furcas age. refer, reduc unde abstulisti, Craniario, ubi reponunt continenturq; caluariae. Inter ossa putrida. hu mecta, tabida, soluta. Vbi cubāt. aiunt grammatici cubare & cum bere proprie ad egrotos pertinere. Hora. Trans tyberim cubat, & alibi Cubat hic in ualle Quirini. Incubare dicuntur aues & tyranni sub se so res in alienis regnis. Incumbere uero diligentē operata dare, Discum bere tibi capiendī gratia, Concūbere uenereorū causa. Accumbere cū alio iacere significat, Cubātes auspicari dicunt qui in lecto quærunt au gurii. Tam diuites q̄ pauperes. optime scriptū. Nam mors bona ne minem fallit, neminē præterit, nec huic magis q̄ illi gratificat, sed equa lance cunctos tollit æquo pede regūq; turres pauperūq; tabernas pul sat. Mori uolentibus Tyberius cæsar uim adhibuit uiuendi. Augusti. in primo de ciuitate dei, maiorem animū merito dicendum ait, qui uitam erumnosam ferre, quā qui fugere potest, a deo leue supplicium mors est in tusculanis quæstionibus latissime dissertat M. Tullius de morte.

LIX. quo? nam potest uel tartaro uel fulmine
 Dignum esse, scirpo huic nodus est, obscura sunt
 Quæ ais, responde quid facis caluariam hanc?
BVT. Caput omnium mortalium dignissimum
 Cui supplicetur, hoc gerenda consulit
 Et quicquid est quod consulit, princeps facit
 Omnis potestas huius in manu est sita.

Quo, quare, Teren. Quo æquior sum Pamphilo. Nam potest. Mira! Lixa Buttubartā q̄ oim mortaliū dignissimū caput dixerit quē scire potuerit. Huic scirpo nodus est, plane quidē loqueris, sed hæreo nihilominus. Prouerbiū uetus de ambigere, ubi nihil ambigendū erat deq; his qui absurde faciunt, q̄ se animi angant. Nodum in scirpo quæ rit, Teren. Ceterū iuncus est scirpus, Inde scirpicula falx, Varro. li. i. Pi

Scirpus

ACTVS TERTIVS LIX

xiiii. & xv. de scirpo. Obscura. significat q̄ uelit per id intelligi. Scirpus inquit Dona. sine nodo q̄ nos enodē dicimus, & lenis iunci species est, Quid facis. quanti aestimas, Caput inq̄ hoc facit, uirtutes capitiscōcinnat ad uenerationē cultūq; histriones inuitās, leue uulgus & facile sūāsu. Hoc gerenda consulit. Consulere res est salutifera, prius cōsulito Salu. ait, & ordo hic sapientibus attendit. Omnia nanq; consilio q̄ armis experiri decere Teren. est auctor. Ois potestas huius in manu est, Res est miserima omnē principis potestatem in manu esse stolidi capitiscōcinnat, ad hypothesim argumenti iunctissimus textus.

SAL. manes habere potest, at haud manus habe

Ni sit lemuriū, quod unguēs occultit

Quod quaq; noctium quietos territat

Et unguibus uultu cicatrices notat

Immane terriculamen & manes truces.

Manes habere. simulacrū maniū terriculamentū laruarum, iocus in dictione. At haud manus, haud esse manuatū cernit, Ni sit lemuriū. umbra defuncti cuiusdā uagantis, & uitę stipēdiis exuta. Lemures dici putāt, quasi remures a Remo, cuius occisi umbras frater Romulus cū placare uellet Lemuria instituit. i. parentalia. Qui. in factis. Martianus uero lemures appellari manes existimat, qui post uitā iisdē corpib⁹ dele. tenēt, & cū his maneant, qui si uitę prioris aduiti fuerint honestate in lares urbiū deorūq; cōuertunt. Sin prauitate, perhibet idē auctor laruas dici, Accedit illi Augusti. li. ix. de ciui. det. Varrō de uita patrū li. i.

Lemuriū

Lemures

Lemuria

Lares

Larū

Ungues occultit. tegit, occultat. Quietos territat, laruā significat & imaginē nocturnā terrificantē, & mortalibus terriculamentū occurā cultūq; uespertinum. Et manes truces. terribiles, uiolētas, minitantes.

BVT. Sine me tibi sodes recensere probe

Quid proffit & quid obsit hęc caluaria

Vel hęc quid omnino sit, unde uenerit

Quo tendat, & quorsum breui uentura sit.

ARI. Taceamus, usquam nil uolo appetitius.

Sodes. aduerbiū blandientis, i. si audes aut potes. Et exhortātis nōnūq; Teren. in an. Dic sodes q̄s heri Chrsidē habuit. Hora. Roscia dic sodes melior lex. Recensere. recitare ex ordine. Quid proffit. ad uenerationē. Et quid obsit. ad execrandū. Inducere uult deinde lufos caluarie adoratione, Taceamus. persuasi ad silentium conuertuntur ausculturi de caluaria, Usquam. Locum magis q̄ tempus significat. Dona Usquam tus in Eunuchio. Appetitius. desyderantius, ardentius.

G ii

BVT. Videtis hanc caluam recaluastram cauam
Et osseam ac testaceam, prodest modis
Tribus, creat numerum, dat umbram, & loca replet.

SAL. Garrire Buttubatta noster uisus es
Dialecticum hoc sophisma, ut illudas tuis
Non cernitis quomodo suum os hic carnifex
Distorserat; mox in loquendo fabulam,

Ari. Ah dic. Bu. Rogas. Li. Ah dic ꝑcamur. Sa. dic mō

Videtis, Ioco facit attentiores. Hanc caluam recaluastram. gla-
bram siue glabellā, minusq; depilē. Caluastros & caluatulos per dimi-
nutionē eos appellamus, qui non omnino calui sunt & depiles, q̄s anti-
qui Romani lydios nūcupabant. Cauam. suapte natura non opere,
Osseam. ex ossibus, uti Chrysippus scribit in libro περὶ προνοίας. i. de
prouidentia, Cū corpora hominū natura fingere, ratio subtilior & vi-
litas ipsa operis postulabat, ut tenuissimis minutisq; ossiculis caput com-
pingeret, q̄rū numerus xxiii. perhibetur a medicis. Sane ossa carere sen-
su Macro. li. vii. scribit. Ab osse formatur osseus. Iuena. Manubria cul-
tellorū ossea. Et aduerbiū ossiculatim. Sed iurisconsulti ossuariū pro lo-
culo usurpant defunctorum. Creat numerum. auget, facit, supplet.
Explere numerum de anima dictum a doctissimo uate quid sit Macro-
bius explicat de somnio Scipionis. Umbra & loca replet. quia cor-
pus continuū, numerum uero creare quando dixit discretum significa-
uit. Garrire. de auibus dicitur, & his qui nugas, gerras & ineptias lo-
quuntur, aut inepte strepunt, Inde garruli qui & gerrones & nugato-
res, Terenti. Garris. Plautus in aulu. Soleo hercule ego garrire nugas.

Officula
tim
Ossuarium

Garro
Gerræ
Gerrones

Sophistæ

Dialecticum hoc sophisma, decipulam, commentum, captiunculam,
quibus hodie scatēt libri scholasticę palęstrę, & licet periculum nō me-
diocre sit plæriscq; in dialecticę gyris meandrisq; tanq̄ apud syrenios
scopulos consenscentibus, tñ uirulentę garrulitatis istius qua adulescē-
tum ingurgitantur ingenia non est modus, textus Aristotelicę sapiētę
susq; deq; contemnitur, Inde fit ut assidua garrulitate homines esse de-
sinamus, Quod & Diogenes comprobatur, quem cum ita incessuisset dia-
lecticus, Quod ego sum tu non es, annuit Diogenes, atq; ille addidisset
Homo autē ego sū, & id q; assensus, dū captiunculā finiret cōcluserat ad
hūc modū. Homo igit tu non es, hoc quidē inquit Diogenes falsū est, et
si uerū uis fieri a me incipe, Vir. Qualis uita hōim duo quā monosylla-
ba uersant, Seneca philosophus moralis in eiusmodi rebus ætatem po-
nere uehemēter dissuadēs, cū Isocrate illo sapiētissimo ad philosophiā

ACTVS TERTIVS LXI

quæ bonos facit nō doctos solum adhortatur, Inclīnatur autē σοφισμα, Sophisma
 ατος, in ordine quinto græcorū peritissyllaborū, nos in tertiam reduci
 mus declinationē, quemadmodū a secunda ipsorū primam formam
 ut ἐπιτομα ἐπιτομας nos epitoma epitomæ, Columella lib.i. Torum Epitoma
 Dionysii pœni Magonis interpretē per multa diffusum uolumina sex
 epitomis circūscripsit, Quare merito arguis me dulcissime præceptor,
 q̄ epitomatis ad te scripti, non epitomæ, feci autē (si ad ferulam deuitan
 dā facit) adductus tuarū auctoritate legū, In digesto siquidē nouo sub
 titulo de appellationibus, allegat Hermogenianus li.ii. iuris epitoma
 tū, non epitomarū. Vt illudas tuis. Illudere per ludum nocere. Virgi.
 Tum uarie illudunt pestes. Illudas tuis cōgruenter dixit, Nam illudo te Illudo
 figuratū esse Seruius docet. Vir. Verbis uirtutē illude superbis. Non cer
 nitis, accipimus alios parū intellexisse se lūfos. Salax itaq̄, Carnifex.
 tortor, cruciator, dignus carnifice, Carnifex eum qui carnes ex homine Carnifex
 facit significat, uel qui dignus est carnifice, aut excarnificans, græce σα
 σαπισ. Caro dicta q̄ careat anima uel quasi cado. q̄ iā scilicet sine ani
 ma sit & cadat, Vnde uerbū excarnificare, Teren. ubi excarnifices, Et
 Carnificina quæ uox domiciliū cruciatorū & officiū carnificis denotat, Excarnifi
 Plau. in capetiis. M. Carō Carnificinas numero multitudinis dixit pro
 supplicii atq̄ tormentis & cruciabilitatibus. Distorferat. deforma
 uerat, distenderat. Mox in loquēdo fabulā, argutiolam cōmenticiam na
 Ah dic. Illufos cernunt se, instanter iccirco rogitant, quatenus de cal
 uaria quæ bona malaue habeat sodales non celet. Ah dic. Ah nōnūq̄ Ah
 flentis, alias ridentis, modo obsecrantis interiectio, quam græci aduer
 bis connumerant. Teren. in Eunu. Parasitum ridentem inducit Ah ah
 eh. In Adelpis Sostrata flens, ah me miseram inquit. Priscia. in ea parti
 cula factā existimat apocopā. Nam perfectū aha sicut uah. p. uaha legi
 m̄, cū in h regulariter q̄ est nota aspiratiōis nō possit terminari syllaba.
 BVT. uidetis hanc caluiciem uel hoc caput
 Quod cuncta nutu numine & uoto suo
 Regnat, regit, mandat, iubetq̄ & præcipit
 Nolentibus, uolentibus, simul aulicis
 Et incolis & accolis & proxumis
 Et intimis & extimis, contra deum
 Contraq̄ phas uortit reuortit omnia
 Et pro deo pro phasq̄ rursus si uolet.
 ARI. hoc uacuū, hoc illepidū, hoc putre acuanū caput.

similiter

similiter

Aulici

Hostici

similiter

similiter

Fortitudo
Iusticia

IA

IA

Principis
officium

Videtur. Monstrat caluariam uelut diceret, fors uerisimile uobis non uidetur. Videtur autem hanc caluiciem. Aristoteles in v. de generatione animalium, et Albertus germanorum philosophus illustri libro undeuigesimo de animalibus causam caluicii prodiderunt. Scribit Hippocrates neque feminas neque spadones caluescere. Quod cuncta nutu ductu, auspicio, uoto, desiderio, uoluntate, Aulicis. Aulae principisque cultoribus purpuratis, & arcana principis noscitantibus. Sueto. Causam operis ab interioribus aulicis proditam, Ab aula aulicus, sicut ab hasta hasticus, & ab hoste hosticus, interanea syllaba repente pronuntiata. Oui. li. iiii. de fastis. Hostica tyrrheno uota est uindemia regi, Itē de Pōto, Smyrna uirū tenuit, non potus & hostica tellus. Item de tristibus, Et cremat infantes hostica turba casas. Et incolis. aduenticiis, conuenis & indigenis habitatoribus. Incolam Pomponius eum esse dicit, qui in aliam regionem domicilium suum contulit, quae graeci παρακοικον appellant. Nec tamen qui in opido morantur incolae sunt, sed etiam qui in alicuius opidis finibus ita agrum habent ut intra eum se quasi in aliquam sedem recipiant. Sed quid inter municipem, ciuem, incolam, aduenam et acolam differat li. L. digestorum a iure consultis disputari solet sub titulo ad municipales de incolis. Contra deum contraque phas. Virtutes principis duae sunt in primis fortitudo & iusticia Quod Home. illo uersu docuit ab Alex. magno Homeri studiosissimo obseruato. Sic Home. Ille bonus pugnator erat dux optimus idē, Nō est igitur iusticia ubi contra deum contraque phas princeps seducit. Contra deum facere dementia est, Nam diuina fortia quid nō, Tela queunt. Sta. inq. li. ix. Et stant nulla diu deceptis gaudia diuis, Sil. li. xv. Contra fas non debet princeps agere, hoc enim plus uerebunt, quod illis plus licet, Ipsis quoque dictum accipimus, Id facere laus est quod decet non quod licet. Nam quis timere decet, eos diligere decet magis, & iusta imperare principum est officium. Hoc uacuum iusticia, Illepidum uitium contaminatum & rubiginosum. Putre. solubile. inconstans, lubricum. Ac uanum. uirtute nulla praeditum, medax BVT. Immo hoc potens gratum placens, laudabile Quod principem regit trahitque quo cupit Creat magistratus, repellit denuo Veterem exauctorat senatum & consules Nouum senatum & consules succenturat Reique publicae rescriptuarios Alternitate muneris premit, leuat Negotiatur uniuersa principis Sine principe, & consilia dat sine consule

De eiusmodi solo suomet capitulo

Quod cernitis quam illustre, quam egregium eminent;

Immo hoc potens, mendacis. Gratum. stolido præfidi, Cicero de senectute, Pares cum paribus facillime congregant, & qualis populus talis præses, ait propheta. Laudabile. supparalitibus aulicis, Quod principē regit. Ius regat principē. Vir. Iura magistratufq; legūt sanctūq; senatum, Iura primū dixit, magistratus deinde, ubi em lex non imperat magistratui, sed magistratus legi præest, interitus illi paratus est ciuitati Taceo de scelesto magistratu. Nam seculo premimur graui, q̄ scelera regnant, & seuit impietas furens, turpis libido, potens uenere. Creat magistrat⁹. Disponit honores curiales & ineptis distribuit, qd̄ in uerbo creare animaduertimus. Verū eligi debet magistratus nō creari, Vir. Iura magistratufq; legūt, Comitiis eligi magistratus romanorū mos fuit, nō a uano capite, et accipi, nō arripi, Sed proh blāda potestas, Et sceptri ma lesuadus amor, Sta. li. xi. Exauctorat. dimittit, repellit, eliminat, nexu soluit & amolif. Auctorare obligare significat, Plinius auctoratū scribit uindemiatorē. Contrariū illius exauctorare. Inde auctoratus & auctoramentū. Cice. li. i. officii. Auctoratū pro addicō interpres Horatianus sumit & pro condēnato, ait em̄ qui se uendit ludo gladiatores auctora ti uocatur. Auctoratio uenditio gladiatorū. Proprie tñ militē sacramēto obligatum dicimus auctoratum, Et exauctoratum a sacramento solutū. Sene. in iiii. de beneficiis auctoramenti nō nihil recordatur, Quintilianus q̄q; in gladiatore a Liuiō auctorat⁹ proditor dicit. Et ministrorū perpetuū epitheton indif auctoratorū, Manili⁹. Atq; auctoratos in terra iura ministros. Tranquillus in Tiberii cæsaris uita, de legendo uel auctorando milite. Senatum ueterem. Ipsum nomen senatus proficitur illi us ordinis habitum et mores, Quod ueteres in secūda declinatione fledebant. Nam duplex cōsuetudo ab antiquis grāmaticis noibus habita est ante us retinentibus, ut hic senatus tumultus ornatus, huius senatus & senati, tumultus & tumulti, ornatus & ornati. In qua declinatione casum dandi, u nonnunq̄ terminabāt, ut est apud Vir. parce metu Cytherea, a grō us finito deriuatum, Cæterū ui si finita grō uis diuisis syllabis trahit, ut huius senatus uisus, huius senatus uisui, Succenturati surrogat, substituit, sufficitq; in locū priorū, Succenturatos uerbo militari denotāt qui explēdē cēturię gratia subiciūt se ad supplementū ordinū Teren. in phor. Nūc prior adito tu, ego insidiis hic ero succenturiat⁹, si qd̄ deficiēs. Rescriptuarios. Scriptuarii qui nūc scribē dicūt, honesti ordinis etiā quōdā fuerunt Cicerone teste, Græci grāmatea scribā uocāt, Et archigrammatea principē scribarum, quem uulgus cæcellariū appellat, sed latine Flauii Vopisci beneficio, qui hanc uocem romana donauit ciuitate, Alternitate. per uices, uicissatim, uicissitudine Pro qua ueteres latini uicissitatem pronunciauere. uti Actius scribit. Negociatur uni-

Exauctoro

Auctorati

Senatus

De quarta declinatione

Succenturati

Scriptuarii

Archigrammateus

Vicissitas

uerfa principis sine principe. Solus omnia dispensat, Columella uolu-
mine ii. tam oculi quā negotii rationem extare oportere scribit, M. quoq;
portius Cato idem pbat de originibus. Et Cice. Magnificū præclarūq;
esse hoc Catonianum arbitrat. Consilia sine consule. Romulus cen-
tum patribus constare senatum uoluit non uno, non duobus, Iuris con-
sulti uulgatū circūferunt adagium, oculos cernere quod non uidet ocu-
lus. Eminent, extat. Quā illustre, Tria sunt uocabula, quibus tā in lau-
de quā in uituperio utimur illustis, insignis, & egregius, auctores sunt
linguæ latinæ princeps.

Concludit autem principem triclinio

Ne possit esse accessus ullis absq; se,

Legationes ante mulgens concutit

Quam principis frui queant præsentia,

Edicta & interdicta, iura oracula

Leges, prophanis atq; sacris dicitat,

Obediunt cœlestia & terrestria

Capitello huic, quia nam sublimat & infimat

Depauperatq; & diuitat, quæ uult facit

Quæ uult iubet, quæ uult uetat, Capitis caput.

Concludit principē in triclinio. lecto discubitorio, Lectulis enim fra-
tis antiqui discumbebāt, Vnde Triclinium a tribus lectis in quibus cœ-
nitabant, Horatius, Sæpe tribus lectis uideas cœnare quaternos, Verfa
tilla triclinia priscorum ex cogitauit luxuria, Sue to. in uita Neronis. Ne
possit esse accessus ullis. Dos primaria regum principūq; clementia,
Q. Curtius, in Ptolemæo Alex. Magni principe, quæ laude digna sūt in
quolibet rege sic colligit, Idē corporis custos, promptissimūq; bellator,
& pacis artibus q̄ militiæ maior & clarior, modico ciuiliq; cultu, libe-
ralis in primis, aditu, que facilis, nihil ex fastu regio assumpserat, ob hæc
regi an popularib; charior esset dubitari poterat. Et Seneca, Magnum
timoris remediū esse clementiam in principe, quem ferrū quidē tuetur
sed melius fides, Et cū timeri eum deceat, plus tamē diligī. Nam q̄quid
exprimitur graue est. Omnium uero pulcherrimū eminere inter illustres
uiros, consulere patriæ, parcere afflictis, fera cede abstinere, temp; atq;
iræ dare, orbi quietem, seculo pacem suo. Hæc sūma uirtus, petitur cœ-
lum uia. Sic ille noster hodie Cæsar Maximus æmilianus, semp august;
quæ fortuna iactauit diu terra mariq; per graues belli uices hostes uin-
cit, opprimit, submittitq; incruēta manu, nutuq; facili moderatur habe-
nas, pacis auctor, generis humani arbiter electus orbem specie sacra re-

Triclinia

Laus prin-
cipis

Maximus
æmilianus

git, patriæ parens, qd nomen ut seruet semper inuictus acie, domitorq;
gentium expectunt cūcti, quos sacra commendat Roma conciuēs. Et cū
summas exiget horas consumpra dies, ille qui meruit uirtute cœlum, di
uus Augustus sydera scandat digna thalamis augusta suis, genere atq;
forma, probitate, fide omēs in quam unā contulit laudes omnipotens
ralem uoluerit nasci fata suo regnatori. Legationes ante mulgens, **Cōcussio**
Concussiores eos accipimus, quicunq; stipendia sibi publice decreta sub
ditio lucro augificant calumniantes et cōcidentes. Sancti Ioannis ba
ptistæ reprehensione nocentes. Extat titulus in ll. de concussionibus.

Edicta. Edicere ait Donatus super x. ænei. est cū auctoritate aliquid cu
randū iubere. Principio sociis edicit signa sequat. Et alibi li. xi. Tu uolue
armari uolscorum edice mantipis. Item, sociis tūc arma capeffant, edico
In secunda uero comœdia Terentii idem auctor. Edicimus inquit id est
iubemus uel iure dicimus. Inde edicta, quæ sunt imperatoris aut præto
ris. Vlpianus libro quinquagesimo digestorū. Qui uerante præto re
cit, hic aduersus edictum fecisse proprie dicitur. Teren. Nūc adeo edico
tibi, ne uim facias ullam. Jurisconsulti & interdētū edictō significari uo
lunt nonnunquam li. xxxix. digestorum. Interdēta tamen proprie q
inter duos dicatur. Donatus in ecyra. Dicimus qd iubemus fieri. Inter
dicimus quod uetamus fieri. Dicim⁹ etiam uni generi hominū. Interdi
cimus diuersis. Itaq; p̄toris edicta & interdēta proprie dicuntur. Ora
cula. responsa. Oraculum pro templo sumitur unde dantur oracula. Prophanū
Vir. li. ii. ænei. Scitatum oracula phœbi, mittimus. Prophanis. popu
laribus, nos laicos & seculares nominamus. Dictitat. species frequen
tatiuæ a dicere qd oratorum est. Significat autē dictare dicere quod alter
scribens excipiat, & manu stilocq; notet. Dictitare etiā frequentibus tem
poribus locisq; dicere & narrare. Inde dictata. Persius. Ten cirrhatōrū
centum dictata fuisse. Pro nihilo pendas. Obediunt. obsequunt. Juris
consulti uerbum audire ponere solent pro obedire. Vlpianus de arbitris
receptis. Si alter ex litigatoribus dicto audiens non fuerit. Capitello.
secunda forma diminutionis. Sublimat & infimat, extollit, deicitq;. De
pauperat, attenuat & paupes facit. Et diuitat pro ditat, diuites facit. No
nius, Capitū caput. significat totum præsidem possedisse.

ARI. an uera prædicas rogo te serio?
BVT. quin uera. **SA.** uera? **BV.** uerius uerissimo
SAL. hei mira fors istimodi caluarīæ.
BVT. quin basiate liguriones hoc caput.
SAL. quare, **BVT.** quia ipsis capite plexis est caput.
Et omnibus furunculis infamibus

Epulonibus, mandonibus, mansucis
 Cui quot usquam sunt uirorum mollium
 Ac molliorum foeminis nunc supplicant
 Quod in sacris & in prophanis ædibus
 Quasi sit deus colunt, adorant, prædicant.

Serio

Quin. etiam, immo. Teren. Quin ego hic maneo. Rogo te serio.
 Mira de caluaria Buttubatta retulit, uera ne sint rogat Aristophorus.
 Hercule uero & serio aduerbia sunt confirmandi. Donatus. Istiusmodi
 ἀπυαίουδε id est uetus locutio pro istiusmodi. Basiæ. exosculamini
 Osculandi genera Donato tria uidentur. Osculum, basium, suauium, quæ
 separat hoc modo. Oscula officiorum sunt, basia pudicorum affectuum, Sua-
 uia libidinum uel amoris. Liguriones. ἀπὸ τοῦ λιγυροῦ. Sic em grece
 suauitate uocant. Vnde liguriones gulosi ab antiquis catillones uocati.

**Ligurio-
nes**

Catillones

Plecti

Capite plexis. truncatis, caesis, caput punitis. Plecti punire significat
 apud iurisruditos. Nam plecti capite queng dicimus, Silius li. ii. punito-
 rum. Dii procul o merita est si nunquam talia plecti. In commentario Phormi-
 onis. Plagas & plectra a plectendo, quod ferire sonat deduci uult Donatus
 Sic Geta. Tu iam lites audies ego plectar pendens. Mandonibus. a man-
 dendo a quo itidem manducare & manducum opsonium, & manduco-
 nes qui & comedones & heluones gulones & mansucii. M. Varro in ael-
 lanis, Molliorum foeminis. animal molle foemina. Vir. Varium & mu-
 tabile semper foemina, Calphurn. æglo. iii. Mobilior uetis o foemina. Cui
 natura si dedisset uires quæ ad modum audacia, esset profecto animal hoc
 inexpugnabile. Seneca dicente. Mulier, dedit natura cui proum malo,
 animum ad nocendum, pectus instruxit dolis, sed uim negauit ut ne in expu-
 gnabilis esset, sed ægras frangeret uires timor uel poena. Prædicat, laudat

Mulier

Ludos, iocos, ferias, honores statuunt
 Mandat, probant, remandat, illi idem probant
 Condemnat, & dat gratiam, uexat bonos
 Amat malos, ut quisque furcifer suat
 Proscriptus ob crimen caput capital capit,
 Seu factionis factiosæ industriam
 Latrunculandi animo cum eo paciscitur.

Ferias. festos dies. Et dat gratiam. metaphoricos, Nam dare
 gratiam solius est dei. Feriis non est usque sua significatio in uulgo, sed ius
 civile dumtaxat huic uoci suffragatur & natiuam instamque significati-
 onem conseruat. Ferias Hora. uolumine iiii. ad Iulium Antonium scribens
 circumloquimur, ibi. Coeuius letosque dies & urbis &c. Cessabat autem præ-

LXXVII ACTVS TERTIVS DA LXVII

ior a iure dicendo, uel propter magnā aliquā foelicitatem & feriae dice-
bantur imperatiue. Nonnunq̄ tumultus sibi obstrepebat quē uacatio di
citur iusticiū. Erantq; statiuæ, nec non conceptiuæ & nūdinæ pagorū
rusticorumq; Vnde & paganicæ & sementinæ, et ad mercimonia uer
sanda. Addūtur his publicę ferie a græcis ἐκχρηστικα id est induciæ. Au.
Gellius libro primo quibus nephas fuit lacessere hostem in bello, pro
pter quas preliare dies constituti sunt. Et priuatę ferie sacrorum pro
piorum uelut dies natales. Et sunt ferie festę & non festę uelut Satur
nalia. Et ferie denicales cum hominis mortui causa familia purgabat,
Græci em̄ περὸς mortuū dicunt, Et ferie precidanę Aul. Gel. li. iiii. A
feriis deriuamus feriatū qd festum & lætū significat, aliquādo torpidū
& segne. Tu require plura de feriis apud M. Varronem de originib;. Et
Macro. li. i. satur. De negotioso παρομιλικός id est prouerbialiter dici
mus, Sibi nec puero quidem unq̄ ferias contigisse. Seneca in libro de bre
uitate uitę. Inter feminina semper pluralia ferias dici putat Diomedes
Vexat bonos. Vexare uerbum graue & intolerabilis ad sustinendū
contumelię. Au. Gel. Cicero accusationū in C. uerrem li. i. qui nunc po
pulari atq; uexati cuncti ad me publice sæpe uenerunt. Prouerbiū uice ce
lebratur. Suam fraudem quę uexare, de conscientia dictum. Furci
fer suat. fueris, futuri tps uerbum defectiuū. Seruius in x. cōmentario.
Fuerē uerbum esse uolunt grammatici. Vnde futillis, & futare & confu
tare, sed futare quod alias arguere significat, a Catone pro sæpius fuisse
accipitur. Et pro sim uel siam inuenimus positum suam Mar cello aucto
re. Proscriptus ob crimen. proscribere uenale proponere & per feri
pturam publicare significat. Cice. lib. iiii. offi. Claudius proscrisit in sulā
In rebus uero animatis producere. Vnde seruos uenales produci enunci
amus. Itē proscribere est relegare, Hora. Proscripti regis rupili pus atq;
uēnenum. Cicero in Verrem. Nō solum illud proscribunt qd prohibiti
sunt. Iuena. In tabulam Syllę si dicant discipuli tres. Capital caput.
qd plurimis periculum capitis immisit, Plau. in menęchmis, Tam & si
capital fuerit, Capital a prisca dictū est periculum capitis, significat etiā
fasciolā qua capillum ueteres in capite colligarunt. Factiosę factionis
factio quondam honestū uocabulū fuit, nunc seditionē significat. Tertu
lianus his putat factiosorū nomen accōmodandum, qui in odium bono
rum et probrorū conspirant, Salustius inter bonos amicitia, inter malos
factionem esse scribit. Factionis factiosę. id est uecordis, odiosę, insi
diarum atq; armorū plenę, sediciosę, tumultuarięq;. Factionem Apu
lei us uesana uocat. Et linguā nimis factiosam seditionibus & grassa
tura redundantē. Au. Gel. appellauit, Latrunculandi animo, latroci
nari uerbum latrocinale ad latronum rapinas & prædationē pertinet,
quorum multiplex fit mentio in libris romanarum legum, sed et latrun
lari a quibusdam usurpatur. Inde latrunculatorem dicimus qui iudicat
de latronibus li. v. digestorum Vlpia. Paciscitur, conuenit. pacto coit,

Ferise
Denicales
Vexō
Fuat
Furo
Proscribo
Capital
Factio
Factiosus
Latruncu
lari

Accedite huc lenocinatores uiri
 Caput hoc pudicos nunquam amauit coniuges
 Accedite huc adulterantes foeminae
 Caluaria ista prostitutas diligit
 Accedat huc & uirginum uenundator
 Saepe hoc caput deuirginauit uirgines

**Adulteriū
 Suprum** Adulterantes foeminae. Adulteriū lex iulia stuprūq; appellat pro-
 miscue, sed proprie adulteriū in nuptā. Stuprū cōmittit in uirginē. Scri-
 bit iuriscōsultus in primis ad patrē & maritū pertinere coercionē accu-
 sationēq; matronarū impudicarū. Adulteriū leges uolūt dici, quasi ad
 alterius thorū accessum, Et patrem habere ius occidendi adulteriū inuē-
 tum cū filia, dum tñ utrunq; occidat. l. patri. ff. eodē. Et retinentē uxore
 quā in adulterio inuenit puniri ut lenonē, sed hæc iurifcon. cōcedamūs,
 quorū sapientia uera est philosophia. Ipsi quoq; ueri philosophi, licet pe-
 cuniā nō abiiciant, ut ait Accursius. Prostitutas, scorta meritoria quæ
 sui corporis potestātē faciunt. Virginū uenundator. qui per uim &
 inuitam stupratori conciliat. Deuirginauit, corruptit, stuprauit, Vnde
 puellas deuirginatas dicimus, quæ præflorata constuprataq; uirginita-
 tem exuerunt. Alia est illius uerbi significantiā, cum ephœbum deuirgi-
 natū enūciamus. Nam uolumus significare eum ex ephœbis excessisse.

ARI, unde ergo adest? **Bu.** ex arabia, **AR.** nomē qd est?
BVT. Sergius, an ignoratis illum Sergium?
LIX. grammaticum? eundem qui latina perdocet?
BVT. nequaquam, at illum apostatam atq; persicum
 Quine latine neue græce doctus est
 Moniothenis reprobi ducis meritorium.

Arabia Ex arabia. licet foelix a nostris et a græcis eudæmon dicaat arabia pro-
 pter multa odorata ad-ungenta pertinētia quæ inde ad nos aduehūt,
 Hæreticę tñ prauitatis gratia & monstrorū quibus illa terra pullulat, re-
 ligio christiana q̄ portentosa significare uule ex ea producit. Sergium,
 de q̄ supra. Grammaticū. uulgi stolidi & importuna existimatio oīs
 latinitatis corruptela grāmatici nomē pedibus proculcans in ludū tri-
 uiale tanq̄ in pistrinum relegat, Immemor græcitatē & oblita uim uir-
 tutemq; uocabuli græcanici, Quid em̄ aliud grammaticus significat q̄
**Grāmatici
 officium** literatum? Quibus apud p̄sicos id muneris incumbēbat, ut omne scri-
 ptorum genus, poetas, historicos oratores, philosophos, medicos, iure-
 consultos excuterent atq; enarrarent, censerent, diiudicarētq; q̄ obrem

Critici hoc est iudicis uocati sunt, quo nomine tu me indignum dulcis Critici sine praeceptor in epistolis tuis mellitis ambrosiam nardumque redolentibus saepiculae appellitas, sed haec haec tenus. Partes enim nostrae iam non sunt ut inertiam uulgi castigemus. Diogenes philosophus (si philosophi nomen sibi Lactantius permittit) grammaticos quoque sicut nemini perperit mordicus reprehendit. Nam dicere solebat, Grammaticos Vlyssis mala requirere suaque ignorare. At illum apostatam, defectorem, retractatorem, rebellē, professae religionis abiectorem, graece ἀποστάτης, ou, Apostata Aug. apostatam interpretatur retro abeuntem & dei inimicum, qui non est sustinendus in omni gente, xxvi. q. ulti. Non obseruetis, Nec latine doctus. Latine loqui a latio dictum est inquit Pompeius, quae locutio adeo est uersa ut uix ulla pars eius maneat innoxia. Caeterum mor tuo comparauit Aristoteles indoctum, auctor est Laertius. Vnde sapiendo entiss. Cato li. iiii. quem libellum graeca phrasi doctus Planudes honesta uis, sic Cato. Instrue praecipis animum &c. quod graece hoc modo translulit, ὁμοῦ πρῶτοι εἰς διδάγματα νοῦν καὶ μήποτε παύσης εἰκῶν ἢ θανάτου εἰς ἀμμοῦ ὄρω διδάσκαλων. Meritorium. precio conductum, Vnde meritoria uehicularum, meritoria cenacula, Iuuenalis. Nam quae meritoria somnum admittunt, Meritoria scorta quae precio pudorem nun scortadinantur & uendunt.

LIX. Quomodo igitur monachus fuit? BV. Blatero fuit.

Dicaxque multiloquusque, uir sophisticus
 Nil dixit, at loquutus est, audaculus
 Temerarius, uersutus, insolens, loquax
 Ast quando religio suam nequiuerat
 Amentiam ultra ferre, correctus fuit
 A fratribus patribusque more regulae
 Ut par fuit, quod non tulit bene Sergius
 Curans quo abire possit e monasterio
 Erupit, euasit, retrocessit fugax
 Quarendo qui moris sui compar foret.

Quomodo igitur monachus, si nec graece nec latine doctus. Blatero, loquutus uel loquax. Dicax, cauillator. Multiloquus. extant Hesiodi poetarum prudentissimi aduersus linguam immodicam uagantem & temerariam uel icul non insciti, ab Au. Gel. recitati uolumine primo capi. xv. Vbi etiam ostendit quod importunum sit uicium futilis inanisque loquacitas Sophista. Vir sophisticus. cauillator, deceptor, simulator, Sophisticam Boetii. cauillatoriā interpretat. Alcinoius Platonius sophisticam a philosopho separet.

hoc modo, q̄ sophista potius existimari uelit q̄ esse honestus & bonus,
 Nil dixit. honeste facundeq; elocutus est, Oratores dicere proprie so-
 lent. Vnde dictio facunda & oratoria oratio, Audaculus. temerari⁹
Dico lingua proterua & procaci, Versutus ad malitiā callidus. Insolens, in-
 epus importunus, Loquax blatero stolidus, uanus, sere fit in quo sit
 plurimū loquentiē ut in eodem inuenias parū sapientiē, ut scribit Salu-
 stius, Compescere linguā hortat Cato, Sic Planudes *πρωτισμῶν ἀρετῶν*
οἰμαι τὸ γλώσσαν ἐπιχειρῆν, primam uirtutē puto linguam cōpescere,
Religio Aft. enarrat quō in apostasiam inciderit. Religio. uaria est illius uo-
 cabuli etymologia, ab Au. Gellio syncerissimo scriptore perscripta li.
 iiii. ca. ix. M. C. uidetur pro anxia obseruatione sumere in libello de ora-
 tore perfecto. Amentiam. deliram desipiemq; uanitatem. Mona-
Monasteri sterio. solitudine, græca uox *μοναστήριον* & *μοναχός* solitari⁹. Erupit,
um euasit, minus est erupit q̄ euasit, Nanq; euadimus per ardua atq; inter-
Euado rupta. Retrocessit. a norma uiuendi religiosa defecit. Igitur apostata
 ex diu Augustini interpretamento. Fugax fugitiuus. Quærendo q̄
 cōpar, puerbiallyter recitat. Malū esse malo aptissimū propter symbolū
 Quid multa? repperit sui similem latro
 Potentio rem se tamen tui ut queat
 Tanquam deum Tutanum & afferentem opem
 Nomine Mahometum Cyrenæum genus
 Quem patria græce uocat Moniosthenen
 Deinde amiculum reiecit & scapularia
 Sed & cucullum omnemq; adornatum ordinis
 Constantiam & probitatem & integram fidem
 Atq; ut breui sermone plurima explicem
 Monachus qui erat factus est apostata
 Fratrum suorum persecutor maximus
 Quotiesq; uictus uinculis iniectus est
 Toties Mahometus receptum liberat
 Vel blandiendo uel minando fratribus.
 Quid multa. .s. de fugituo apostata. Tui, defendi, a tuor infiniti-
 uis. Tanguam deum tutanum. deum tutorem a tutando. Varro in
Tutanus Hercule. Vnde & Tutilina dea. Cyrenæum genus, a Cyrenis aphri-
Tutilina cæ ciuitate, quam Batus condidit lacon. Inde regio cyrenæica, quæ &
Cyrene pentapolis, illustrata quondam oraculo Iouis arenarii. Lucanus & Q.

ACTVS TERTIVS LXXI

Curtius li.iiii. Amiculum. appēdicem scapularem. Et scapularia. **Amiculū**
 per amiculum quid uelit intelligi significat. Adornatum. ornatum
 Poetis permittitur addere & adimere literam syllabamue ut stet uer-
 sus. Virgi. Eduramq; pyrum. Constantiam. significat eum cum ue-
 stibus pudorem probitatem & cætera religionis emolumenta profecif
 se. Fidem integram. integritatem fidelem, qua re nulla magis decet
 religionem. Apostata, hoc genere hominum nihil terra alit sæuius.
 Quoties. Caper solertissimus antiquitatis perscrutator quoties & tori **Quoties**
 es sine n enunciari docet scribiq; debere, sicut decies millies, Priscianus
 uero interponit n lib. xv. Victus. Præhensus, captus carcerarius apo-
 stata, Mahometus. deus Tutanus apostata. Vel blandiendo uel
 minando, duplex grassandi uia.

Idem Mahometus Damascum primitus

Vbi obtinebat & syros & arrabas

Turgebat hoc caput in grauem superbiam

Lenigero equo & uolucris caballo insidens

Cum quattuor coequestribus dromonibus.

Si orare coram plebe uel patriciis

Constituerat, sesquipeda uerba ruminans.

Pontificio redimiculo comptissime

Trabeatus in ueste augurali apparuit.

Damascum primitus. Syros & arrabas, terram sue ditioni subditi-
 tiam. Damascus urbs est syriæ, Q. Curtius li.iii. Stra. xvi. & Ioseph^o ille
 uel Iosippus quia Hieronymo græcus Liuius appellatur li. an. ii. Arra-
 bas. adiecit literam poetica fretus licentiã, ad augificandã syllabã pro-
 pter uersum. Turgebat. inflatum tumidumq; factum. Grauem.
 subditis longe molestissimam. Lenigero equo. uetũ significat grada-
 rio equo, molli gradu nitente, & succussatura, non strigolo & male ha-
 bito, sed obeso, nitido, leni & habitissimo. Sciendum tñ aut mannos esse
 equos, aut fugales. Plini. in epi. de mannulis. Volucris. ueloci, Cabal-
 lo. equo. Sic em græci appellant equum satyricum apud nos & opicij
 uocabulum. Dromonibus, equis cursoriis citis uelocibus, ἀπὸ τῶν δρο-
 μῶν. i. a cursu. Inde Ἀρσικὸς cursiuus. Sesquipeda uerba, ampla, magna
 multisyllaba, Hora. Et sesquipedalia uerba, Ruminans. immurmurãs
 mussicans, reuocans & renouans. Pontificio redimiculo. fascia, linteo
 tegmine sacrificiali. Trabeatus. erabea succinctus & uestitus. Plinius
 accepit reges ufos fuisse trabea. Virgi. auguribus concedit li. vii. aenei.
 Paruaq; sedebat succinctus trabea. Persius. Vel quod trabeate salutas.

Gradarius

Manni

Caballus

Dromōes

Rumino

Trabea

Trabea

Sed me dies deficiet ortus hic recens
 Si res uelim gestas ad unguem exponere.
 Quo fastu & impetu sit ulus initio.
 Quibusq; tunc & nunc minis & perpetim
 Nam sequiebat ut assolent apostatae.

Sed me dies deficiet. linquet, destituet, Cicero, deficerent me literę, & ad Brutum de perfecto oratore, Q; si quem ingenii uis forte deficiet.

Ad unguē Recensortus. Vnde & solem nouum in dies oriri opinio est quorundam, Vir. Aut cum sole nouo terras irrorat æous. Ad unguem. Ex amussim, absolutissime, Translatio a marmorariis, qui iuncturas lapidum explorāt unguibus, Persius, ut per leue seueros, effundat iunctura ungues, Hora. ad unguem factus homo, Vir, li. ii. geor. Nec secius omnis in unguem, Dictū de his quæ significamus perfecta absolutaq;.

Fastus

Quo fastu, rumore, superbia, que modū neminē dignatus est, Quarto ordine fastus inclinatur in eo significato, fastos secūdi ordinis pro libro sumimus in quo computatio dierum est, Seruius in quarto commentario nititur auctoritate Ouidii quæ magna est, Quintilianus honestum putat errare cum magnis auctoribus, Nam finitiones grāmaticas non usq; quaq; spectandas Au. Gel. putat quas fetutinas & prærandidas appellat. Ex qua re auctoritatem accipimus in grāmatica summorū præsertim uirorū habendam pro ratione, & ad eam ueluti anchorā cōfugiendum. Et perpetim. Perpes etis. Lucre. utitur non uno loco. nomen est aduerbiū uim obtinens, A quo aduerbiū ppetim formatur, quod iugiter significat, Sed a perpes etiam perpetuus nomen æui trahitur. Sup quo nomine scitatus quondā ego a grāmatisa litatore truiualian cōparationē reciperet, quo scitamento deprehendi eum Priscianū non legisse, quem si uel a limine salutasset, huic scirpo nequaquā inesse nodum ipse animaduertisset, Sed quod textui Aristotelico, hoc idem Priscia grāmatorū principi iam dudū cōquerimur accidere, Quare fit ut laruas & portenta in lingua latina nostri effutiant philosophastri. Vt asolent, apostata nanq; qui cum ueste pudorē nundinatur, si perius in deum fit, quid sperabimus inter homines facturum;

SAL. Per pol & ædepol, & Herculem, & Canem
 De hoc tu quidem memorosiora q̄ antea

De quaq; re unquam audiuerim modo explias.

Per pol

Per pol. pollucem, Teren. Haud pol, Inde ædepol idest per eodem Pol lucis, Iurandis cœminis aptæ particulę. Et Herculem & canē. Festiuus ludionis iocus, alii per Herculem iurant, hic canem adiungit.

ACTVS TERTIVS LXXIII

BVT. Nondum omnia, primum omnium foecialiter

Fraterculis bellum horridum indixit suis

Moniosthene fretus duce, proinde & sacris

Victum sacerdotibus ademit annum

(Consuevit appellare praebendas sacras

Vulgus) renunciauit ille apostata

Sub nomine illius Mahometi uiris

Bonis, sacris presbyteris praebendulas

Dimittere, & ieiunio mortem mori.

Sic omnibus facit probis caput hoc uiris

Sed ganeonibus & ligurionibus

Pater & protector est caput hoc pra omnibus.

foecialiter. publice, solenniter, apparatu bellico, & per foeciales. Hi bellum indicabant, & foederibus faciendis fidei publicae inter populos praerant. Hoc genus sacerdotii Numa Pompilius instituit, a grecis *ἑπιπροδικτοί* uocant foeciales. De quibus Dionysius & Plutar. in prole matris, & M. Varro, Ti. Liuius formulam foederis colligit, Mirum de monacho apostata qui solenniter bellum indixit & fraterculis, & horridum & suis, Contra illud quod in decretis canonicis legitur seruos dei non oportere litigare, sed eum imitari qui dorso suo peccatores tulit fabricantes, Fretus Moniosthene duce. seculari brachio, contempto beatissimi papae iudicio, Praebendas. canonicatus, uulgo praebendas uocat, iurisdictionis periti nonnunquam beneficia & praebendas in eodem significato accipiunt alias distinguunt. Renunciauit bonis uiris. nomine ducis sui exauctorauit, & irrita eorum sacramenta nunciauit, Renunciare uti Pedra. inquit in glossematis uerrinarum est irritum nunciare.

Foeciales

Praebendae

Renuncio

Ieiunio mortem mori. Fame, inedia, Via mortis qua quis inedia morit Apu. li. mera. viii placida ociosa magis sibi uideri existimat, Greci aliqui canentibus, *ὀκτισον λιμο κακίην*, Hieremias quoque in threnis. Me lius est occidi gladio quam fame extabescere. Et in Ezechiele famis sagittas esse mortiferas legimus, A Plinio Mors famis dira nominat, Quibus inedia mori consiliu est, hi septimo demum die mortem appetunt. Plinius tamen auctor est durasse pluresque ultra undecimum. Silius puniceorum scriptor fame interit. Sed. contra, ex aduersum, e contrario, Sed contrarie semper est significatio sententiae, & transfertur significatum ad aliam rem quam ad eam de qua agebatur. Ter. Optimum sed sequere me intro, Bona parasitis denunciat, audituque beniuola, Vnde ad osculum inuitat,

Fames

Silius

Sed

H

Geniculantur itaq; uirum caluam basiantes salutē, quos mox sermo
ne uerso lusum & leue uulg^o ad execrandū maledicendumq; perducit

ARI. O amabile hoc caput, BVT. osculari desinis;

ARI. Exosculor quia leno sum, salue caput

O caput omnis lasciuia, caput leue

Cauum caput sine spiritu sine lumine

Salue caput, praesidium & heluonibus

Glutonibus, gulonibus, nihiliuiris

Et dulce scurrarum decus, salue caput.

Glutones
Nihiliuir

Glutonibus. ab ingluuie & ingurgitatione dictos, ait Festus. Nihiliuiris. leuibus, futilibus & nugatoribus, Plautina imitatio, qui dixit nihili hominē in bacchidibus. Et in mustellaria ubi ait, Qui homo dimidus erit in rebus dubiis, is nauicō erit. Scurrarum. ridiculorū mordacium, graeci τῶν βωμδλόχων uocant, qui a nostris scurræ a sequendo dicunt, Hinc scurrilitas & scurriles ioci. Et dicacitas scurrilis. De qua Cicero perquam diuile libro dialogorū ii. Antiqui planos dixere quos sterones & seductores, A scurra scurrulam ὑποκοριστικῶς hoc est per diminutionem. Apuleius li. x. meta. inclinauit.

Scurra
Plani

BVT. Ut autem aperte cuiq; uera praedicem

Caput hoc inane quod uidetis planiter

Est tale, quod oculos suos plenos facit

Nec dat sed accipit semper, nec unde sit

Quærit, sed an sit qui det & det largiter.

Ut autem. Incipit contraria persuasione ad execrandum detestandumq; caluariā permouere. Vera. attentos facit, uelut haecenus scurrilia recitauerit. Planiter. plane. Oculos suos. Crumenam, marisipium. Satyrice hæc omnia sunt uocabula, Iuena. Neq; em̄ oculus comitibus itur, ad casum tabulæ. Et alibi, Defossa in oculis quos sportula fecit amicos. Nec dat, eo uerbo ludionibus bilis erigi potest, accipim^o itaq; eis iā frontē caperare. i. contrahi & rugari. Sed accipit. hoc indigne ferunt. Et semper, non semel bis terue, sed semper. Nec unde sit quærit, q. d. improbis simul probisq; aufert, quare caute histriones.

Vos autem edaces & famelicos fures

Noui, nihil ludatis usquam a quo nihil

Rerum dari potestur, ut fruamini

Deinde amat quoq; neminem nisi apostatam

ACTVS TERTIVS LXXV

Similem sui, uel qui Mahometista sit
 Professione, aut genere phryx aut persicus
 Aut Medus, aut Damascus, aut Syrus, aut Arabs,
 Nam illos domat, regit, gubernat, inuolat.
 His Alkorum fecit & legem tulit
 Qua Saraceni utuntur & turcæ truces
 Sic dictu & actu uult omnes apostatis
 Fieri pares, tegere ut queat suum scelus.

Vos autem eda. & fa. Parasitos edaces a fame & edendo compositi Famelicum, Famelici nomen Doaatus autumat, quasi famedici. Potestur pro potest dictu antique, Vir. Quod fieri ferro liquidoue potestur electro Electrum Vbi haud quaquam me fugit quod Landinus assert, Non segniter tamen miror Virgilium ita posuisse in eadem quantitate alibi, ubi preconium ad Messalam dirigit, primam electri syllabam eadem correptione dimensus, ait, Coralio fragili & lachrymoso mouit electro. Ego systolen admisisse poetam existimauerim. Nam graeci ἤπειον ἀντὶ ἤπειον ponere solent, Silius li. i. producit. Electri gemino pallent de semine uenæ. Aut genere phryx. barbarus, & animi peritia defectus. De phrygibus prouer Phrygibium a M. Cicerone usurpatur in epistolis, quod sero sapiant. Inuolat Inuolo insinuat, præhendit, A uola interiore manus parte. His alkoranum Alkoran fecit. Sic appellant uolumen legis Mahometicæ, quæ magna ex parte Turcæ uirus continet Nestorianum. Et turcæ truces. duæ gentes fidem ma Saraceni xime christianam infestant Turcarum & Saracenorum.

ARI. Heu pœnitet quod osculatus sum hoc caput

Nam scire debui cauum quod nil habet

Quare nihil præstare quit sodalibus.

SAL. Et me pari mœrore pœnitet quoque

Et hoc quidem de Buttubatta ægre fero

Qui spem bonam caluariæ nobis dedit.

LIX. Similique ego resipisco pœnitudine

Quare mihi palinodia est canenda iam

Dii te caput uacuum atque inane perduant

Et fulgur & fulmen superne concremet

Et quicquid inferis mali est dispulueret.

- Poenitet.** factum nollem. Cauum. quod nihil habet, uerba sunt hy potheli nostræ q̄ aptissima. Et me pari errore poenitet. uellem ego q̄q̄ non factum. Veteres dixerunt minus factum & nolo factum, cum alii cuius rei eos poenitebat, Teren. in Ecyra. Qui sp̄ bonā, magnā. Per sius. At bona pars procerum. Ostendit se iusto dolore permotum. Fuit de spe apud maiores prouerbiū. Ego spem precio non emo, Item de nimia spe Cato in oratione censoria, Sepe audī inter os & offam multa interuenire posse, Veteres deam coluerunt spem quæ lusoribus præ est. Oui. Spes dea lusorum, quæ multos fouet, multos etiam decipit. Tibullus poeta, Hæc laqueo uolucres hæc captat arundine pisces. Cum tenues hamos abdidit ante cibus. Extant græci uersiculi adagiones, ἕξ ἄπιδας id est in spem. Simili poenitudine. poenitentia, Pacuuus in teucro, quæ desyderia poenitudinis. Resipico. resipio, recolligo.
- Palinodia** Palinodia, recantatio, Nam prius bene cecinit & bene dixit, modo recinere & male dicere uult. Est aut̄ παλινοδια dicta latine recantatio Composita dictio a παλιπ id est iterum & ὠδὴ cantus. Hora in Cratidiam scripsisse dicitur palinodiam li. carminum primo. Perduant, perdant, antique dictum, ut duant pro dent, fuit apud priscos lex Numæ Pompilii regis Romani de parricida his composita uerbis. Si quis hominem liberum morti sciens duit, parricida esto. Et fulgur & fulmen, separat quæ diuersa sunt stoicis auctoribus. Nam terræ halitus si in nubem sese induerint, eiusq̄ tenuissimam quanq̄ partem ceperint diuidere ac dirumpere, idq̄ crebrius facere & uehementius, tum & fulgures & tonitrua existere. Si aut̄ nubium conflictu ardor expressus se emiserit id esse fulmen. Choruscationes inquit Lactantius fulgura a fulgore dicta sunt. Et fulguratio a fulminatione distinguitur auctore Seneca in ii. naturalium quæstionum. Vult em̄ fulgurationem comminationem esse sine ictu, Fulminationem autem iaculationem cum ictu. Ideo ait fulgurationem esse cum late explicitur ignis, fulminationem cum cogitur
- Fulgur**
Fulmen
Fulguratio
Fulminatio

Disputueret. in puluerem disseminet,
SAL. Nix, ignis, effrenes procellæ & grandines
Venti maligni, & motiones terreæ
Fames, sitis, curæ graues, atq̄ inedia
Febres & hulcera atq̄ pestilentitas
Morbus caducus, si qua sint & cætera
Mortalibus nocitura uexent te o caput.

Effrenes. atroces, importunæ. Infanas poetæ uocant eiusmodi procellas. Venti maligni. difficiles, molesti, infortunati. Motiones terreæ motus, hiatus terræ te desorbeant. Fames sitis. Mala recitat quæ poeta colligit li vi. Addit em̄ & quicquid inferis mali est. Inedie. esuriatio

ACTVS TERTIVS LXXVII

nes famelicæ. Et hucera. uulnus aſunt diſtare ab hulcere, q̄ uulnus **Vulnus**
 externa ui aut pulſu corpori inſigitur. Hule⁹ ex interni humoris corru **Hulcus**
 ptione exiſtere, aſpirandum huic uoci græca admonet orthographia,
 Illi em̄ ἕλκος ſcribunt. Peſtilentitas. peſtilentia. Morbus caducus,
 epilepſian Galenus uocat, latini comicialem, qui adeo de teſtabilis apud
 antiquos fuit, ut per eum comicia ſoluerentur. Piaculum em̄ uidebatur
 habere comicia uifo comiciali. Sic Seren⁹. Et ſubiti ſpecies morbi cui no
 men ab illo eſt, Q̄ fieri nobis ſuffragia iuſta recuſant. Sæpe etiam mem
 bris atro languore caducis. Concilium populi labes horrenda diremit.
 Mos fuit apud ueteres ſpuere in morbum comicialem. Plautus in capti **Comicia**
 uis. Et eum morbum eſſe qui me opus ſit inſputarier ne uerere, Multos **lis**
 iſte morbus homines macerat, quibus inſputari ſaluti fuit. Plini. lib. ix.
 nau. hiſto. Suetonius in Iulio. Corne. Cel. lib. iiii. ca. xxiii. Caducus dicit^r **Caduce**
 eo q̄ is qui afficitur hoc morbo cadat. Lunaticus a quibusdam, quâuis **Vexo**
 a caduco ſit alius lunaticus & ſpaticus. Vexent. uerbum imprecati
 onibus dirisq̄ peraccomodum, quia graue.

ARI. Par ipſe uotum ſqualido capiti imprecor

Quod inferis eſt terror, id te diſtrahat
 Terræ te hiatus glutiendo abſorbeat
 Furiale bellum cerberuſq̄ & tartarus
 Te in carcere atro in tulliano torqueant
 Viuum atq̄ adhuc uinctum catenis ferreis
 Et ſqualor, horror, aridus ſemper tremor
 Denſum chaos & ater umbrarum chorus
 Te cum Mahometo tuo dilanient
 Te ſtrangulent, obſtringilent, obliterent
 Et culter & uenenum & incantatio
 Vitam tuam quæ eſt mors acerbe finiant.

Furiale bellum. Furiarum flagella, de furis poeticum ſigmentum **Furiæ**
 quid ſibi uelit Cicerò explicat in oratione contra L. Piſonem. Et pro Se
 xto Roſcio amerino ubi ſcribit. Non debere homines putare quemad
 modum in fabulis ſæpenumero uidet, eos qui aliquid impie ſclerateq̄
 commiſerunt agitari & perterreri furiarū tedis ardentibus. Sux quæq̄
 malæ cogitationes conſcientiæq̄ animi terrēt. Et reuera nullus eſt gra
 uior reſtis conſcientia, carnifex oculus, qui magis lancinat torquetq̄
 uitalia q̄ cruces, q̄ uerbera, quâ tormenta, græcis dicentibus **Conſcientia**
 πάλτις τὴν Ἀψχῶν Conſcientia uerberat animam. Cerberus. Sexto

æneidos etymon illius nominis Seruius præscribit & Fulgentius Placyades. Cæteri mythici historici & Eusebius chronographus Orcū regem Molossorum canem habuisse memorant ingentis magnitudinis, nomine Cerberum, qui Pirithoum descendente ad raptum suæ coniugis deuorauerit. Tartarus. de quo paulo superius ex sententia Platonis.

Carcer

Carcere atro. *Αἰσχροπύριον* græci carcerē vocant. Sed non sunt carceres q̄d carcer, quē admodū industri⁹ lector apud Seruiū reperiet, læni-

Chaos

dos, poetę confundunt. Et squalor. sordes, obsitus horror, contaminata inquinato. Terē. Video senium, squalidum, ægrum, Densum chaos. horribilis confusio, a capacitate & a capiēdo *Out. i. meta. & i. Factorū Vir. li. vi. Staius libro iiii. Silius li. xi. puni corum. Hesiodus & ipse chaos describit. Dilanent distrahant dilacerent. Strangulent. suffocent*

Strangulo

Obstringi

lo

Oblitico

a græco est strangulare, Varro consentit, Illi enim *σπαρταλέω* suffoco.

Obstringent. obstant, occurrant, resistent, Veteres usi sunt eo uerbo, Varro in manio. Obliterent. obliuioni dament, æternis inculcent nebris. Et culter & incantatio. repentinam significat mortē & subitari-

am. Ad mortē inferendā græci scribunt tria præsto esse, gladiū, laqueū & uenenū, sic illi τὴν τριπλήτην δαιμόνην ἔσθ' ἔσθ' ἔσθ' κώρυπον tria ad mortē

gladius, laqueus, cicuta uel uenenū. Et incantatio, loquitur histrio uul-

gi more cui persuasum est aliquando ut magici carminis a sagis aliquid

effici posse sanguinariis. Vitam tuam quæ est mors. uitam malorum

esse mortem quis negat. Cum beatus Hieronymus in suo testamento

uitam mundi, non uitā sed mortem appeller, sic ediuerso bonorū homi-

num moralitas magis quam uita morte finitur, ut est apud Plinium ad

Romanum libro secundo epistolarum.

BVT. factum bene est, caluuntur hac caluaria

Quicunq; spem locant in hanc caluam cauam

Egi meum officium sodales optumi,

Ludos leues meo cauillo callide

Vobis uidentibus attuli, id licuit mihi

Factum bene est. digna imprecati estis, partes uestras abunde egistis

meę sunt reliquæ. Caluuntur. frustrantur, a caluis inimicis tractum,

q̄ sint omnibus frustratui. Quicunq; spem locant. disciplinam nobis

præscribit poeta, docens in hominem nihil non debere nos spem aliquā

collocare. Sodales optumi, de sodalibus assatum supra memorauimus,

quanquam proverbium apud græcos habeatur *Με καὶ τρις καλῶν*, Meo

Cauillo. cauillatione, Apuleius, scitum cauillū, Cauillari seculum Ci-

ceronis pro iocari sumpsisse Marcellus existimat, Festus Pompeius irri-

sionem appellatione cauillationis intelligit, sed alibi significantius pro

foetosa calumniatione sumit. Quam rem morosa uenatione rimat Lau-

**Vita malo
rum**

Caluor

Cauillum

Cauillor

Valla libro elegantiarū. vi. Sed ut colliqueſcat facilius meliſq; uno ſit exemplo, quod apud Aulū Gellium requires li. vi. Priscia. a caluo deriuari putat, ut dicatur cauillo pro caluillo, cuius primitiuum Saluſti in iii. histori. poſuit ubi inquit calui ratur.

EPILOGVS

Si quis cupit prudenter omne negotium
Gerere, ut rei priuatæ & id quod plus erit
Etiam rei communitatis publicæ
Bene commodet, frugaliter cadat, & quadret
Is meminerit quæ hæc dicta ſunt comœdia.
Cum capite uano nil agat, nec conſulat
Vbi nec ſapientia aut conſtans fides,
Præſertim ubi iam peierauit denuo
Nam peius eſt unquam nihil peiurio.
Nunc plaudite, & ualete, res acta eſt ſatis

Facurus operę præciū expectatione recitator admonitione ſcita eruditq; ſalubriter conſulit, Quid em̄ aliud præſert comœdiarū ſi Cicero niſi fides habetur Et qd eſt aliud uita hominis niſi comœdiarū q̄ Polycratuſ tragœdię ſimile eſſe dicit, propter triſtem plæriūq; exitū, Tale quiddam apud Plau. cernit, ubi fabula claudii captiuorū, Prudenter, circūſpecte, deliberanter, cū conſilio, Bene cōmodet, utiliter ſuccedat, exponit ipſe. Et quadret. nō inepte cōſentiat. Is meminerit. mente teneat Nam meminiffe decet quę legim⁹, Sic Cato, τὸν ἀνεγνωσμένον μὲν ἴσσο lectorum cognitorūq; memineris. Vano. ſtolido, cū q̄ nihil effici quit prudēter Peierauit, peiatorē deus odit Phocylides ingr, Peiuriū dici ſcribiq; præcipit Beda, non periuriū, Peiuriū M. Cicero finit li. iii. de officiis. cui libro in moralibus debetur primatus, ſi diuo credimus Auguſtino. Nunc plaudite & ualete. res acta eſt ſatis, finem orationis ſi placuiſſet fremitus excipiebat Quod apud Quintum curtium li. viii. legitur Sic ille, Non alias tam alacer clamor ab exercitu eſt redditus. Sciendum tamen hæc uerba fieri quondam ſolita per recitatorem ad populum, audiendi ſpectandiq; tam auidum tanq; cupidum, ne finem comœdiæ ſentiret eueniſſe, quapropter ad plauſū horitabat, ut fabulam eis placuiſſe ſignificaret manuum compoſu. Legerat quidem Diogenes diuitiſſime, cunq; ad finem libri nihil ultra ſcriptum oſtenderet, bono monebat eſſe animo, quia terram intueretur.

FINIS

Peiero
Peiurium.